

נא לשמור על קדושת העלון
אין לקרוא בשעת התפילה.
מומלץ לקרוא בשולחן שבת!

או צרות הפרשה

פרשת "תולדות"

"ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה" [כה, כ].

המילה "בקחתו" מופיעה פעמיים בכתובים, פעם אחת כאן ופעם נוספת בספר ירמיהו: "בקחתו אותו והוא אסור באזיקים". חז"ל לומדים מכך, שהנושא אישה – כמוהו כאדם הכבול באזיקים. לפני שהתחתן – האדם היה "ציפור דרור", יכול ללכת להיכן שרוצה, לבוא מתי שרוצה, אין אף אחד שישאל אותו איפה היית ומה עשית. אבל לאחר שהתחתן – שישים מרגלים סביב לו... לכל מקום שהוא הולך מודדים את צעדיו. כשלא מגיע בזמן, מתחילות דרישות וחקירות... "נו, ספר כבר מה היה, ומה קרה... זה ממש כמו להיות "אסור באזיקים".

חז"ל אומרים שנובעת מכך נפקא מינה מעשית: שומה על האדם ללמוד תורה, ורק אחר כך לשאת אישה. אין הוא יכול לומר: ראשית אתחתן ואחרי החתונה אלמד תורה, כלשון חז"ל: "רחיים בצווארו ויעסוק בתורה!"

רבנו חיים פאלאג'י, גדול הגדולים, שבצעירותו ראה את הרב חיד"א ובסוף ימיו את הגאון ה"בן איש חי" והיה "החוט המקשר" בין שניהם, חיבר למעלה ממאה ספרים, וזאת לאחר ששרפה גדולה כילתה למעלה מששים חבורים שהיו לו, כתובים בכתב ידו, ועוד עשרים חיבורים שכתב אביו, רבי יעקב פאלאג'י. בעקבות זאת הוא חלה והגיע עד שערי מוות, עד שבס"ד בנו, רבי אברהם, חיזק אותו, למד איתו, ושיחזר איתו חלק מחיבוריו. על כל פנים, רבנו חיים פאלאג'י כותב בהקדמת סיפרו, שרוב התורה שלמד וכתב, אינה ממה שלמד בזקנותו, אלא ממה שלמד בצעירותו, עד היותו בן עשרים שנה! מכאן נלמד מוסר השכל, עד כמה חשוב הוא הלימוד בשנים בהם האדם צעיר לימים. כל אבא שיש לו בן צעיר – שישלח אותו, בשנים אלו, ללמוד תורה. בשנים המבוגרות יותר, הלימוד כבר איננו באותה איכות, כמו שאומרת המשנה במסכת אבות: "הלומד ילד למה הוא דומה, לדיו כתובה על נייר חדש, והלומד זקן למה הוא דומה, לדיו כתובה על נייר מחוק". אחרי גיל עשרים, לאחר שאדם נשא אישה – יש עליו עול גדול, מוטלת עליו מחויבות רבות, ושוב אין הוא יכול ללמוד כל שעות היממה כמה שלבו חפץ.

לכאורה קשה: הרי הגמרא (יבמות סג:) אומרת: "אמר רבי תנחום אמר רבי חנילאי: כל אדם שאין לו אישה – שרוי בלא שמחה, בלא ברכה, בלא טובה. במערבא אמרי: בלא תורה, בלא חומה". הרי שדווקא התורה שאדם לומד לאחר שנשא אישה – היא התורה המעולה יותר, ולא התורה שלומד קודם נישואיו?

מבאר רבנו חיים פאלאג'י: התורה שאדם לומד בצעירותו היא "על תנאי", כלומר: באמת עיקר תורתו היא זו שלומד קודם נישואיו, טרם היותו "אסור באזיקים". אלא שעדיין אין התורה הזו מתקיימת אצלו, עדיין אין היא פועלת את פעולתה, וזאת מחמת שחסר לו עדיין בטהרה, בשלמות, ולפיכך אין היא נחקקת בנשמתו. רק לאחר שנשא אישה והפך לאדם שלם – נחקקת כל התורה שלמד בנשמתו. מעין זה כותב הרמ"ק בנוגע לצרכי גופו של האדם. כדי שהלימוד יתקיים בידו, יש תנאי שעליו לשמור כראות על צרכי גופו – לאכול בזמן הראוי לאכילה ולישון בזמן הראוי לשינה. גם אדם שלמד יום שלם, חידש חידושי תורה, וגילה בה גילויים מפליאים – כל אלו ירשמו בזכרונו עד שיישן בלילה. רק למחרת תחקק בנשמתו כל התורה שלמד.

בזמנים של היום מדמים זאת לכפתור שעושה "שמירה" במחשב. רק אם לחצת עליו – מתקיים כל מה שכתבת על גבי המחשב עד כה. אם לא עשית "שמירה" – הכול נאבד! השמירה מתקיימת אך ורק בתנאי שלחצת על הכפתור המתאים! כמו כן שמירה על צרכי הגוף, וכן הנישואין, הם תנאי לקיום התורה שהאדם למד (דורש ציון).

"ויאמר ה' לה שני גויים בבטנך" [כה, כג].

הכתוב בפסוק הוא "גיים" דרשו חז"ל (עבודה זרה יא:) שהכוונה לשני גאים, לאנטונינוס ורבי, שלא פסקו מעל שולחנם לא חזרת ולא צנון, לא בימות החמה ולא בימות הגשמים.

אנטונינוס, שבא מעשו הרשע, היה קיסר רומי. הוא התגייר ולמד תורה עם רבי, מדי יום. הגמרא מספרת על מנהרה נסתרת שעברה מארמונו של אנטונינוס עד לביתו של רבי, דרכה היה עובר כדי ללמוד עם רבי, וזאת כדי שלא ירגישו בכך עבדיו ואנשי מלכותו. בשל כך הוא היה הורג, כל יום, את שני העבדים שהיו מלווים אותו בהליכתו ובשובו, כדי שלא ילשינו עליו.

הגמרא מוסיפה לספר על התבטלותו המוחלטת של אנטונינוס לרבי, עד כדי שהיה מתכופף כל אימת שרבי ביקש לעלות על מיטתו, ומבקש ממנו שיעלה על גביו, וכשרבי התנגד ואמר שאין ראוי לזלזל במלכות, אמר אנטונינוס: "מי יתנני מצע תחתך לעולם הבא".

שני הגאים, המרומזים בפסוק הם, אפוא, אותם שני גדולי עולם, צדיקים ועשרים: אנטונינוס, שבא מעשו, ורבנו הקדוש, שבא מיעקב. ידוע כי גם אנטונינוס וגם רבי היו עשירים מופלגים. חז"ל אומרים כי שליש מרכוש העולם היה בידיו של אנטונינוס! מולטי מיליארדר! גם על רבי אומרים חז"ל שמיות משה רבינו ועד רבי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד. רבי זכה לשני שולחנות: גם לתורה וגם לעשירות.

כשחז"ל רוצים לתאר את גדולתם של השניים, היא אומרת: "שלא פסק מעל שולחנם לא צנון ולא חזרת". צריך להבין מהי החשיבות הגדולה שיש בשני מאכלים אלו? יש הרבה אנשים עניים שיש להם צנון וחזרת!

הגאון חיד"א אומר, כי אצל אנשים עשירים, המכינים סעודות דשנות ומגוונות, בשר ודגים, מהם מבושלים, מהם מטוגנים ומהם צלויים על האש, נוהגים שבתחילת הארוחה מגישים חזרת ובסופה צנון. החזרת, כשאוכלים ממנה בתחילת הסעודה, בכמות נכונה, גורמת לתאבון, וגורמת שהאוכל יכנס לקיבה בצורה תקינה ויעילה. הצנון, המוגש בסיום הסעודה, גורם לאוכל שלא "יעמוד" על הלב ויתעכל היטב.

כשחז"ל דיברו על שולחנם של שני גדולים אלו, רבי ואנטונינוס, הם התכוונו לשולחן התורה שלהם, וכשם שהצנון והחזרת מסייעים להצלחתה וליעילותה של הסעודה המוגשת על השולחן, כך יש בכוחם להועיל ליעילותה של התורה הנלמדת! צנון הוא מלשון צינה, לפיכך הוא גדל בחורף. החזרת היא חריפה, מרירה, גורמת לתסיסה, ומסמלת את הפילפול.

לעיתים מגיע אדם לשיעור תורה, והוא בבחינת "צנון", קר, ישנוני, לפעמים גם קצת נירדם, חבריו לשיעור צריכים לעורר אותו, להלהיב אותו. לעיתים להפך, הוא מגיע לשיעור יותר מדי מרעיש, תוסס, בבחינת "חזרת" – כאן חבריו צריכים למתן אותו, להרגיע אותו, לדאוג לו לצנון.

שולחן התורה של רבי ואנטונינוס התאפיין בכך שבכל ימות השנה, הן בימות החמה והן בימות הגשמים, הם התחזקו עליו, ביחד, בלימוד התורה ודאגו שליומוס יהיה מועיל ונעלה.

ביאור נוסף: החזרת באה לרמוז על תורת הניגלה, והצנון על תורת הנסתר. חזרת איננה מה שמוכרים במכולות בצנצנות האדומות. חזרת היא החסה! וכמו שאומרת הגמרא בנוגע למרור הנאכל בליל הסדר שמצוותו בחזרת – "ומאי חזרת? חסה".

החסה היא כולה מחוץ לאדמה, היא גלויה לעין כול, רק השורש שלה נמצא בתוך האדמה. לפיכך, החסה, מסמלת את החלק הניגלה שבתורה. לעומתה הצנון גדל כולו בתוך האדמה. לא רואים אותו מבחוץ, לפיכך הוא מסמל את חלק הניסתר, ואלו הם הצנון והחזרת שלא פסקו מעל גבי שולחנם. דרשת חז"ל על הכתוב "שני גויים בבטן" שהכוונה לאנטונינוס ורבי – היא מוכחת, שהרי בכל מקום שהתורה כותבת "שני" הכוונה ששניהם שווים, כמו שדרשו חז"ל על שני לוחות העדות, על שני שערי יום הכיפורים ועוד. אם כוונת התורה הייתה כפשוטה, שהמדובר הוא על יעקב ועשו עצמם, מה שייד לומר עליהם תיבת "שני"? וכי היה ביניהם איזשהו דמיון או איזשהו מכנה משותף? בהכרח אם כן הכוונה לרבי ולאנטונינוס, זרעם של יעקב ועשו, שנולדו באותו היום והיו שניהם גדולים וצדיקים (דורש ציון).

"אם תעשה עמנו רעה כאשר לא נגענוך וכאשר עשינו עמך רק טוב" (כו, כט).

הפלטתם סברו כי יצחק מתעשר מהם ועל חשבונם. מה עשו? סתמו את הבארות שחפר ומילאום בעפר. ואחרי כל זאת מה הם אומרים? "אם תעשה עמנו רעה כאשר לא נגענוך וכאשר עשינו עמך רק טוב". זוהי דרכם של הגויים האחרים. הם אומרים לנו: "תגידו תודה שלא עשינו לכם רעה; תגידו תודה שעבר עליכם שבוע שלם בלי טילים, בלי פיגועים!..."

חז"ל מספרים מעשה באריה שטרף איזשהו בעל חיים. בהיותו רעב מאוד אכל אותו במהירות ועצם נתקעה בגרונו. העצם הציקה לו מאוד וגרמה לו כאבים עזים. האריה החל לזעוק וזעקותיו של האריה הגיעו עד למצרים. היה שם עוף מיוחד עם מקור ארוך וחד, כששמע את מצוקתו של האריה מיהר לחוש לעזרתו. העוף הכניס את ראשו לתוך לועו של האריה, ושלב בעזרת מקורו את העצם. כשסיים, פנה אל האריה: "הבה לי את שכרי". נענה האריה ואמר לו: "שכר אתה מבקש? דיך שהכנסת את ראשך לתוך פי ולא בלעתי אותך... השכר שלך הוא שהשארתי אותך בחיים... תגיד יפה תודה שלא נגעתי בך לרעה!"

בדיקו כן אמרו הפלסטים ליצחק, ובדיקו כן אומרים לנו הגויים עד עצם היום הזה: "כאשר לא נגענוך" – תגיד תודה על כך שהשארנו אותך בחיים... (דורש ציון).

"וייה כי זקן יצחק ותיכהין עיניו מראות" (כז, א).

מדוע כהו עיניו של יצחק? בשעת העקדה, כיוון שראו המלאכים את יצחק נעקד על המזבח, ירדו דמעות של אש מעיניהם, ונשרו על עיניו של יצחק. אך עיניו של יצחק אבינו לא כהו עד שהיה כבן מאה, שאז עשה עימו הקב"ה חסד והכהה את עיניו, שלא יראה עד היכן מגעת רשעותו של עשו. יצחק חש שעשו איננו אדם הגון, אבל לא ידע את מצבו האמיתי של אותו רשע.

ב"ילקוט שמעוני" מובא, שהיה זה ערב פסח, זמן מה לפני התקדש החג. יצחק אבינו קרא לעשו, ואמר לו: הלילה עליונים אומרים שירה, ואוצרות טללים נפתחים בארץ. שעת רצון גדולה מאוד היא בליל זה, והברכה מתקיימת. אנא ממך, צא השדה, צודה לי ציד ועשה לי מטעמים ואוכל ואברך אותך.

באותה עת אמרה רוח הקודש לרבקה: הלילה עליונים אומרים שירה... ושעת רצון גדולה מאוד היא. מהרי והגידי ליעקב, שיביא ליצחק שני גדיי עיזים, ויברך יצחק את יעקב (דורש ציון).

"ויקח את מחלת... לו לאישה" (כח, ט).

זכי "מחלת" שמה, והלא "בשמות" שמה, אלא מלמד שגמחלו לה עוונותיה, כי החתן והפלה זוכים למחילת עוונות.

"בגו" בגימטריה "כלה", ללמדך שכל המושמוח חתן וכלה יבוא בגו עדו (תשב"ץ קטן סי' תס"ה).

מעשה שהיה בבחירה מציינת, כלילת המעלות, מכשרת וחברותית, שהיתה מעפבת שדוד במשך שנים ארכות. כל חברותיה כבר התחתנו והקימו משפחות, והיא נותרה בודדה בביתה...

כשהגיע לגיל 39 נמצא בסמיא דשמאי החתן המתאים לה! אבי הפלה המאשר שכר אולם שמחות לעריכת נשואי בתו, ובנוסף שכר מבעל האולם כסא פלה מפאר ומקשט.

כליל שמחת הנשואין, פאשר הפלה התנשבה על הכסא המלכותי לפני החפה, לא נותרה עין אחת יבשה בעזרת הנשים. החברות הרבות שהגיעו לחתונה התרגשו מאוד למראה חברתן האהובה לבושה בשמלת פלה צחורה ויושבת על כסא הפלה המפאר. מתוך סערת רגשות הן הסתערו והתנפלו בלהט על הפלה, חבקו ונשקו אותה והרעיפו עליה ברכות ואחולים, עד שקלפתע... קרס כסא הפלה והתמוטט!

בתם הארוע פנה בעל האולם אל אבי הפלה ואמר לו: "אני מבין שאין בכונתך להקים יעדת חקירה על מנת לבדק מי הן הבנות האחראיות לשבירת כסא הפלה היקר, אך מבחינתי אתה אחראי לשלם לנו את הנזק!"

אבי הפלה הציע: "הכה נפנה לבית הדין, ואם אחיב בך, אשלם לך בשמחה..."

תשובה

א) התורה מתייחסת לארבעה סוגי שומרים: שומר חנם - פטור מאחריות גנבה ואבדה, וחייב בפשיעה. שמכיון שכל ההנאה היא של הבעלים, ולא של השומר שאינו מקבל תמורה עבור שמירת החפץ, הקלה בו התורה ופטרה אותו ממשלומין, אלא אם כן פשע.

שואל - חייב אף באונסין, משום שכל הנאה שלו, דהיינו, ההנאה מהשאלת החפץ והשמוש בו, היא רק של השואל, שכן בעל החפץ אינו מקבל מהשואל עבור ההשאלה שום תמורה.

שומר שכר ושומר - חייבים בגנבה ואבדה, ופטורים מאונסין, וזאת משום שגם להם וגם לבעלים ישנה הנאה; שומר שכר נהנה בקבלת שכרו, והבעלים נהנים שחפצם משתמר, וכמו כן שומר נהנה שמשתמש בחפץ, והבעלים נהנים שמקבלים את שכרם, ולכן ההפסד מתחלק בין שניהם - הפסד הגנבה והאבדה על השומר, והפסד האונסין על הבעלים.

ב) ובאשר למקרה שאלתו, הנה לאבי הפלה יש דין של "שוכר" על הכסא ששכר מבעל האולם, ולכן הוא חייב בכל נזק שיארע לכסא, אם היתה לו אפשרות למנוע את הנזק. אולם, את שבירת הכסא שארעה מחמת התנפלות החברות על הפלה, אבי הפלה לא היה יכול לחזות ולמנוע, כי לא היה מסוגל עליו לעמוד בעזרת הנשים בסמוך לכסא ולשמר עליו מהתרחשותו כזו נדירה של התנפלות המוניית של החברות על הפלה... והואיל והשוכר נחשב לאנוס ביחס להזק, ממילא אין לחיבו בדמי הכסא. (אכן יש מקום לחיב בנזק את הבנות שהתנפלו על הכסא, יען בשו"ע חו"מ סי' שפ"א).

לכסא: בעל השמחה פטור מלשלם על הזק כסא הפלה (אחת שאלתי).

זכות הלימוד בעלון זה תהיה לעילוי נשמות: ר' נוריאל חזני בן מרים ויעקב ז"ל, לע"נ מרת מונירה חזני בת כורשיד ז"ל, לע"נ מרת פארי בת מונירה ז"ל,

לע"נ ר' עניזולה בן שרה ז"ל, לע"נ מרת מנסורה בת כשוור ז"ל, לע"נ יוסף בן הלה ז"ל, לע"נ אליהו בן שלום ז"ל, לע"נ יצחק בן ליבה ז"ל, לע"נ שרה בת גוהר ז"ל,

לע"נ סוסן בת ויקטוריה ז"ל, לע"נ טובה בת כורשיד ז"ל, לע"נ מסעוד בן פרהנג ז"ל, לע"נ אלהם בת שהנג ז"ל, לע"נ דוד בן רבקה ז"ל, לע"נ ענת בת אסתר ז"ל, לע"נ יצחק בן מרים ז"ל,

לע"נ מרים בת שמה ז"ל, לע"נ אברהם בן סולטנה ז"ל, לע"נ יונה בן אסתר ז"ל, לע"נ לי כהן בת מלון ז"ל, לע"נ משה בן רינה תחיה ז"ל, לע"נ שמואל בן קדינה ז"ל, וע"נ כל נפטרי עם ישראל.

למעוניינים בהפצת העלון: 03-5592523. לקבלת העלון בדוא"ל, שלחו בקשה ל: otzarot.hparasha@gmail.com